

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Gwaith
Dyddiad:	25.01.2020
Pwnc / Testun:	CYNLLUN BIOAMRYWIAETH CORFFORAETHOL
Deilydd(ion) Portffolio:	CYNGHORYDD RICHARD DEW
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	CHRISTIAN BRANCH
Awdur yr Adroddiad:	John Ifan Williams
Tel:	01248 752460
E-bost:	JohnWilliams2@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Dim yn berthnasol

A – Argymhelliad / Argymhellion a rheswm / rhesymau
<p>Derbyn a mabwysiadu'r Cynllun Bioamrywiaeth corfforaethol yn ffurfiol.</p> <p>Mae'n gyfrifoldeb ac yn ofynnol statudol ein bod gyda Cynllun Bioamrywiaeth corfforaethol wedi'i fabwysiadu.</p> <p>Mae angen sefydlu cynllun gweithredu i'n galluogi i gydymffurfio a'r dyletswydd osodwyd gan adran 6 o Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 i gynnal a gwella bioamrywiaeth.</p> <p>Rhaid gosod amcanion i'n galluogi i fesur cynnydd ac adrodd bob tair mlynedd ar sut yr ydym yn cwrdd a'r amcanion hynny a'n dyletswyddau o safbwynt cynnal a gwella bioamrywiaeth.</p> <p>Datganwyd argyfwng hinsawdd gan y Cyngor Sir ym mis Medi 2020. O ganlyniad, mae'r Cyngor yn y broses o baratoi Cynllun Newid Hinsawdd fydd â chasgliad o weithgareddau i ymateb i sawl agwedd o'r argyfwng. Mae'r Cynllun Bioamrywiaeth yn un them a maes gweithredu o'r fath.</p> <p>Fe fydd Adroddiad Blynyddol yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith o ran cynnydd yn gweithedu'r Cynllun Bioamrywiaeth corfforaethol, gyda adroddiad 6 mis ar gyrhaeddiad yn erbyn disgwyliadau blynyddol yn cael ei gyflwyno i'r Bwrdd Rhaglen Corfforaethol.</p>

B – Pa opsiynau eraill bu l chi ystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod ac/neu am ddewis yr opsiwn hwn?
Dim yn berthnasol

C – Pam fod hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Mae cael Cynllun Bioamrywiaeth wedi'i fabwysiadu gan y Cyngor yn ddyletswydd statudol sydd yn cael ei osod gan adran 6 o Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016

D – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson a'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Mae'r Cynllun wedi ei baratoi i alinio hefo amcanion Cynllun y Cyngor, yn bennaf amcan 3 (Gweithio gyda'n cymunedau er mwyn sicrhau eu bod yn gallu ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau tra'n gwarchod ein hamgylchedd naturiol).

O safbwynt llesiant, fel mae Cynllun y Cyngor yn ei egluro, gall annog ein dinasyddion i ddefnyddio'r amgylchedd naturiol arwain at well iechyd. Mae cydnabyddiaeth bod cael ein trochi mewn bioamrywiaeth am gyfnod pob wythnos yn gallu gwella iechyd ffisegol a meddyliol unigolion.

Mae bioamrywiaeth yn cyflenwi sawl un o'n adnoddau bywyd, sef bwyd, moddion, egni a deunyddiau craidd. Drwy gynnal a gwella bioamrywiaeth, bydd hyn yn sicrhau amodau ffafriol ar gyfer parhau y cyflenwad yma i'r dyfodol.

Mae bioamrywiaeth a'n tirlun unigryw yn creu sail gadarn ar gyfer ein economi. Er enghraifft, o safbwynt twristiaith, mae'n bioamrywiaeth a'n tirlun ymysg y prif nodweddion sy'n dennu ymwelwyr i'r Ynys.

Drwy weithredu'r gweithredoedd sy'n cael eu hamlygu yn y cynllun gweithredu sydd ynghlwm i'r Cynllun Bioamrywiaeth, bydd hyn yn atgyfnerthu bioamrywiaeth fydd, yn ei dro, yn gwella'r amgylchiadau gall gyfranu at well llesiant i bobl Môn, parhau'r cyflenwad o adnoddau bywyd yn ogystal a chreu sail gadarn ar gyfer cynnal economi'r Ynys.

DD – A yw'r penderfyniad hwn oddi fewn i'r gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Mae'r gweithgareddau cydlynu a llywodraethu yn digwydd o fewn adnoddau presennol y Gwasanaeth, ond bydd angen ceisio am arian allanol i weithredu prosiectau penodol.

Fel mae adran 6 (1) or Ddeddf yn ei fynnu, dyletswydd corfforaethol y Cyngor yw

sicrhau bod cynnal a gwella bioamrywiaeth yn cael ei weithredu trwy ei holl wasanaethau wrth arfer swyddogaethau mewn perthynas â Chymru, ac wrth wneud hynny hyrwyddo cydnerthedd ecosystemau, i'r graddau y bo hynny'n gyson ag arfer y swyddogaethau hynny'n briodol.

Mae gweithred 6.1 o'r cynllun gweithredu yn gosod amcan i greu grwp o swyddogion ar draws y Cyngor i fonitro sut mae'r Cynllun yn cael ei weithredu, sut rydym yn cwrdd a'r gofynion ac yn adrodd ar y cynydd sy'n deillio o'r amcanion a'u gosodir ynddo. Yn statudol, bu angen adrodd ar y cynydd pob tair mlynedd a bydd y Gwasanaeth yn arwain ar hyn, fel yr amlinellwyd yn y cynllun gweithredu.

Yn ogystal, argymhellir dylid adrodd ar gynnydd yn flynyddol i'r Pwyllgor Gwaith a phwyllgorau eraill er mwyn sicrhau cyrhaeddiad yn erbyn disgwyliadau. Bydd hyn yn ffordd o fesur perfformiad byddai'n rhoi'r sicrwydd i reolwyr/gwleidyddion bod materion yn ymwneud â ffrydiau gwaith yn cwrdd y disgwyliadau perthnasol ac yn ffordd o adnabod os byddai angen gwneud addasiadau i'r Cynllun.

Bu angen sicrhau bod yr adnoddau gennym i wneud hyn a sicrhau bod nodau ac amcanion y Cynllun yn parhau yn flaenllaw ym meddyliau pob gwasanaeth ac yn cael ei adlewyrchu o fewn eu cynlluniau busnes.

E – Effaith ar Genedlaethau'r Dyfodol (os yn berthnasol)

1	Sut mae'r penderfyniad yma'n effeithio ar ein anghenion tymor hir fel Ynys	Bydd yn sicrhau y byddai cynnal a gwella bioamrywiaeth yn ystyriaeth bwysig a chanolig i'r broses o wneud penderfyniadau gan y Cyngor Sir a, thrwy wneud hynny, sicrhau y gall cenedlaethau'r dyfodol elwa o amgylchedd naturiol amrywiol yr Ynys tra'n sicrhau byddai buddiannau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol yn deillio o'i warchod.
2	A yw hwn yn benderfyniad a ragwelir a fydd yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod i'r dyfodol. Os felly, sut:-	Ar y wyneb, bydd newidiadau i'r ffyrdd mae adnoddau'r Cyngor yn cael eu rheoli a'u cynnal yn gallu arwain at arbedion.

3	A ydym wedi bod yn cyd-gweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn, os felly, rhowch wybod gyda pwy-	Dim ond yn fewnol ar baratoi'r Cynllun.
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae'i rhan yn drafftio'r ffordd hon ymlaen? Esboniwch sut:-	Dim yn uniongyrchol o safbwynt drafftio'r Cynllun.
5	Nodwch yr effeithiau mae'r penderfyniad hwn yn ei gael ar yr agenda cydraddoldeb ac iaith Gymraeg	Dim yn berthnasol.

E – Gyda phwy yr ymgynghoroch?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif-weithredwr / Uwch Dim Rheoli (UDRh) (gorfodol)	Ystyriwyd yr adroddiad gan yr UDA ar yr 21/12/2020 ar adroddiad diwygiedig ar y 4/1/2021. Cytunwyd mynd a'r adroddiad a'r Cynllun Bioamrywiaeth ymlaen i'r Pwyllgor Gwaith ar gyfer eu hystyried a mabwysiadu'r Cynllun.
2	Cyllid / Swyddog 151 (gorfodol)	Dim ymateb
3	Swyddog Cyfreithiol / Mnitro (gorfodol)	Dim ymateb
4	Gwasanaethau Cymdeithasol	<p>Mae'r Cynllun yn darllen yn glir ac i'w weld yn alinio hefo'r gwaith oedd yn cael ei wneud gan y Grŵp Newid Hinsawdd cyn i'r Covid roi stop ar bethau.</p> <p>Buasem fel gwasanaeth yn hoffi helpu gyda rhai prosiectau yn y dyfodol – fe wnaethom drafod y posibilrwydd i blannu coed am yr holl blant sydd ganddom ar y gofrestr, neu gynnwys gofalwyr maethu i godi ymwybyddiaeth yn ystod Pythefnos Gofal Maethu Cenedlaethol. Neu i holl staff yr adran blannu coeden? Oes yna weithdai fedrwn ni fod yn eu gwneud gyda plant er mwyn codi ymwybyddiaeth fel y gallai nhw helpu yn y dyfodol?</p>
5	Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo (sylwadau gan aelod o'r Adain Eiddo)	Awgrymu dylid cynnwys darpariaeth ar gyfer cynnal dolydd blodau gwyllt, nodweddion tirlun, ardaloedd rhywogaeth a bioamrywiaeth ar safloedd

		<p>ysgol newydd.</p> <p>Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a phobl ifanc i arwain, gyda'r gwasanaethau Addysg a Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo i fod yn gyfrifol am weithredu. O safbwynt mesuriad perfformiad dylai'r dyletswydd cynnal gael ei gynnwys o fewn cytundeb blynyddol ar gyfer cynnal safleoedd ysgol.</p> <p>Y bwriad fyddai cynnal a gwella cynefin.</p>
6	Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc	<p>Wedi edrych ar y cynllun, mae o'n glir, dim sylwadau pellach, does yna ddim elfen o'r cynllun lle mae'r Gwasanaeth Dysgu yn arwain a ddim diweddariad o ran gweithrediad o fewn y cynllun ar hyn o bryd.</p>

F - Atodiadau:
Cynllun Bioamrywiaeth

FF – Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am ragor o wybodaeth):
<p>Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016</p> <p>Cynllun Cyngor Sir Ynys Môn 2017-2022</p> <p>Cynllun Llesiant Gwynedd & Ynys Môn</p> <p>Datganiad Ardal Gogledd Orllewin Cymru</p> <p>Cynllun Datblygu Lleol Môn and Gwynedd ar y cyd</p> <p>Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol</p> <p>Cynllun Rheoli AHNE</p>

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Gwasanaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd (Rh&DA)

**Cyngor Sir Ynys Môn –
Adran 6 Deddf Amgylchedd Cymru
Cynllun Bioamrywiaeth Corfforaethol 2019-2022**

Cynnwys

<u>Adran</u>	<u>Teitl</u>	<u>Tud</u>
	Rhagair	3
1	Cyflwyniad	4
2	Nodau ac Amcanion y Cynllun	4
3	Bioamrywiaeth ar Ynys Môn	5
4	Rhai Enghreifftiau o Fioamrywiaeth ar Ynys Môn (Map)	7
5	Dyletswyddau Cyfreithiol y Cyngor	8
6	Gweithredoedd Bioamrywiaeth Cyngor Sir Ynys Môn (2019-22)	8
7	Monitro ac Adrodd	17

<u>Atodiad</u>	<u>Teitl</u>	<u>Tud</u>
A	Nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015	18
B	Amcanion Cynllun Adfer Natur Cymru	19
C	Dolenni i Gynlluniau a Strategaethau	20
Ch	Cynefinoedd a Rhywogaethau â Blaenoriaeth Leol	22

Rhagair

Cyflwynodd Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 y Ddyletswydd Bioamrywiaeth a Gwytnwch Ecosystemau sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau cyhoeddus gynnal a gwella bioamrywiaeth ac, wrth wneud hynny, hyrwyddo gwytnwch ecosystemau, gan wreiddio ystyriaethau bioamrywiaeth yn gadarn yn eu penderfyniadau, cynlluniau a pholisïau dydd i ddydd.

Mae Cynllun Bioamrywiaeth cyntaf Cyngor Sir Ynys Môn yn ceisio cyflawni'r cyfrifoldebau a osodir arno yn hyn o beth trwy nodi camau realistig, cyraeddadwy a mesuradwy i wella bioamrywiaeth yr Ynys a sefydlu fframwaith clir ar gyfer mesur cynnydd a nodi meysydd i'w gwella. Trwy gynnal adolygiadau rheolaidd, byddwn yn gallu diwygio'r Cynllun a'i flaenoriaethau, gan sicrhau y gwneir ymdrech briodol i hyrwyddo gwytnwch ecosystem a all, yn ei thro, barhau i gefnogi bioamrywiaeth yr Ynys.

Mae amgylchedd naturiol amrywiol a llawn cymeriad Ynys Môn yn boblogaidd gyda phobl leol a thwristiaid fel ei gilydd ac, o'r herwydd, mae'n sail i ran fawr o'n heconomi. Mae'n hanfodol, felly, ein bod yn gwneud ein gorau glas i ofalu am yr adnodd unigryw hwn er mwyn cwrdd nid yn unig â'r her yn sgil dirywiad rhywogaethau a chynefinoedd - dirywiad sy'n cael ei gyflymu efallai gan y newid yn yr hinsawdd yr ydym yn ei weld yn digwydd ar hyn o bryd – ond, hefyd, er ein lles cymdeithasol ac economaidd ein hunain.

Arweinydd CSYM

Chwefror 2020

1. Cyflwyniad

Mae'r Cynllun hwn wedi'i ddatblygu i sicrhau bod y Cyngor Sir yn cydymffurfio â gofynion adran 6 (a6) Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016, sef cynnal a gwella bioamrywiaeth ac, wrth wneud hynny, hyrwyddo gwytnwch ecosystemau, wrth ymgymryd â'i weithgareddau dydd i ddydd.

Mae gan Ynys Môn fioamrywiaeth eang ac amrywiol. Mae'r Ynys yn enwog yn rhanbarthol ac yn genedlaethol am gynefinoedd fel twyni tywod a morfeydd heli, a rhywogaethau fel y wiwer goch a'r frân goesgoch. Yn ogystal, mae'n fyd-enwog o ran ei daeareg ac, o ganlyniad, mae'r ynys wedi ei dynodi'n Geoparc Byd-eang UNESCO. Fel Ynys, mae ein bioamrywiaeth, mewn rhai ffyrdd, yn wahanol i'r fioamrywiaeth a welir mewn rhannau eraill o'r Deyrnas Unedig. Nod y Cynllun hwn yw helpu i gynnal a gwella nodweddion Bioamrywiaeth unigryw Ynys Môn, gan nodi amcanion clir a chryno a fydd yn cael eu cyflawni gan y Cyngor rhwng 2019 a 2022.

Ysgrifennwyd amcanion y Cynllun i fod yn **realistig, yn gyraeddadwy ac yn fesuradwy** o fewn yr amserlenni, gyda'r adroddiad cyntaf ar gynnydd y camau gweithredu i'w gyflwyno erbyn diwedd 2019. Mae adroddiad wedi'i ddrafftio ond bydd angen ei ddiweddarau cyn ei gyhoeddi.

Mae'r Cynllun yn dilyn canllawiau a dderbyniwyd gan Lywodraeth Cymru ac yn ystyried amcanion Cynllun Gweithredu Adfer Natur Cymru (CGAN) (<https://gov.wales/nature-recovery-action-plan-2015>). Ar adeg cyhoeddi'r Cynllun hwn, nid oedd y Datganiad Ardal ar gyfer Ynys Môn a'r ardal ehangach ar gael ond disgwylir iddo gael ei gyhoeddi yn ystod Gwanwyn 2020.

2. Nodau ac Amcanion y Cynllun

Nod

Nod y Cynllun yw amlinellu gweithredoedd a fydd yn sylfaen i'r Cyngor Sir fedru cynnal a gwella bioamrywiaeth amrywiol a nodedig yr Ynys wrth iddo gyflawni ei ddyletsyddau statudol a'i weithgareddau dewisol a, thrwy wneud hynny, hyrwyddo gwytnwch ecosystemau.

Amcanion

Mae'r CGAN yn ategu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (**Atodiad A**) a Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016. Mae chwe amcan unigol wedi eu cynnwys yn y CGAN (**Atodiad B**) gyda golwg ar fynd i'r afael â'r materion sy'n gyrru'r dirywiad mewn bioamrywiaeth, ac i gynorthwyo i adfer y sefyllfa. Mae'r rhain yn cael eu hadlewyrchu yn y Cynllun Bioamrywiaeth hwn fel y prif amcanion sy'n gyrru ei weithredoedd. Yr amcanion hynny yw:

- ymgysylltu a chynorthwyo cyfranogiad a dealltwriaeth i wreiddio ystyriaethau bioamrywiaeth o fewn y broses gwneud penderfyniadau ar bob lefel;
- diogelu rhywogaethau a chynefinoedd o'r pwys mwyaf a gwella'r rheolaeth ohonynt
- cynyddu gwytnwch ein hamgylchedd naturiol trwy adfer cynefinoedd sydd wedi dirywio a chreu cynefinoedd newydd;
- mynd i'r afael â phwysau allweddol ar rywogaethau a chynefinoedd;
- gwella ein sylfaen dystiolaeth, ein dealltwriaeth a'n gwaith monitro; a
- sefydlu fframwaith llywodraethu a chefnogaeth gadarn ar gyfer cyflawni.

3. Bioamrywiaeth ar Ynys Môn

Bioamrywiaeth ydi'r amrywiaeth naturiol o fywyd sydd gennym ar y ddaear - yr anifeiliaid a'r planhigion sy'n byw o'n cwmpas, y cynefinoedd lle maent yn byw, a phobl. Mae bioamrywiaeth hefyd yn cynnwys yr amrywiaeth o ecosystemau y mae rhywogaethau'n byw ynddynt, o ficro-gynefinoedd pridd hyd at dirweddau cyfan. Mae'n bwysig gwarchod a gwella ein bioamrywiaeth, sydd o gymaint o fudd i ni mewn gwahanol ffyrdd yn ein bywydau pob dydd. Mae rhai enghreifftiau'n cynnwys:

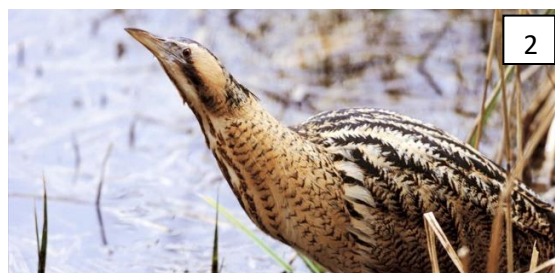
- Gwella iechyd a lles trigolion Ynys Môn ac ymwelwyr
- Cyflenwad i'r ecosystem (e.e. dŵr, peillio, maetholion ac ati);
- Cyflenwi Adnoddau Bywyd (Bwyd, Meddyginiaeth, Ynni a deunyddiau crai);
- Manteision economaidd trwy ychwanegu gwerth at weithgareddau economaidd lleol a thwristiaeth; a
- Hynodrwydd y dirwedd sy'n cyfrannu at gymeriad yr Ynys.

Bioamrywiaeth ar Ynys Môn - cyflwyniad byr

Mae gan Ynys Môn lawer o rywogaethau a nifer o gynefinoedd blaenoriaeth (Atodiad Ch). Mae'r rhain yn cynnwys rhostiroedd yr iseldir a'r arfordir, corslwyni, corstiroedd, coetiroedd llydanddail, gwrychoedd hynafol gyda chyfoeth o rywogaethau, pyllau ac ymylon ffyrdd llawn blodau. Yn ogystal â'r rhain, mae rhai o'r twyni tywod mwyaf yng Nghymru i'w gweld yn ynys Môn.

Ymhlith y rhywogaethau nodedig (**Atodiad Ch**) mae nifer o adar, mamaliaid, pryfed a phlanhigion sydd dan fygythiad.

Yn hanesyddol bu **Môr-wenoliaid Gwridog [1]** (môr-wenoliaid bridio prinnaf Prydain) ac **Adar y Bwn [2]** yn bridio ar Ynys Môn, ond mae eu dychweliad fel bridwyr yn parhau i fod yn ansicr ar gyfer y dyfodol. Felly, mae gwella a diogelu cynefinoedd yn hanfodol er mwyn sicrhau y byddant yn parhau i fod ar yr Ynys.

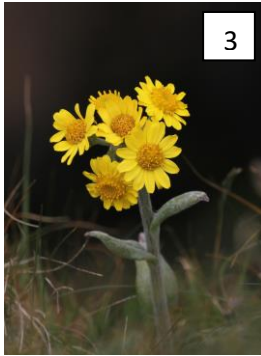
Dychwelodd y **Dyfrgi** i Ynys Môn yn y 1990au, yn dilyn absenoldeb o 20 mlynedd, gyda chymorth y gwelliannau a wnaed i ansawdd dŵr afonydd.

Mae **Gwiwerod Coch** bellach yn gyffredin yn Ynys Môn, gyda chymorth rhaglen ailgyflwyno effeithiol a pharhaus dros yr 20 mlynedd diwethaf.

Mae rhannau helaeth o'r môr o amgylch Ynys Môn yn rhan o Ardal Gwarchodaeth Arbennig ar gyfer **Llamhidyddion yr Harbwr**. Gellir gweld y rhywogaeth hon oddi ar arfordir y gogledd yn arbennig,

Gellir gweld y glöyn byw **Brith y Gors** hefyd yma sy'n rhywogaeth brin. Yn y gorffennol roedd Ynys Môn yn un o'r cadarnleoedd yn Ewrop ar gyfer y rhywogaeth hon, ond erbyn hyn mae'r niferoedd wedi disgyn a dim ond ychydig sydd ar ôl yma.

Mae gan yr ynys gyfoeth o blanhigion prin, megis ein blodyn sirol, y **Cor-rosyn Rhuddfannog [4]**. Nid yw **Llyisiau Llundw Ynys Lawd [3]** ond i'w gweld yn Ynys Lawd, ac nid ydynt yn unman arall yn y byd. Mae planhigion eraill sy'n prinhaus ar yr ynys yn cynnwys **Camri, Crinllys y Goedwig** a'r **Tegeirian Llydanwyrdd Bach [5]**.

Mae cadwraeth weithredol gan sawl sefydliad yn helpu i sicrhau na fydd y rhywogaethau hyn yn diflannu o'n hynys.

Mae cynefinoedd pwysig yn cynnwys rhostiroedd, corstiroedd, traethau tywodlyd, clogwyni, llynnoedd a choetiroedd llydanddail. Mae gan yr Ynys arfordir cyfoethog ac amrywiol. Mae yna systemau twyni tywod o bwys cenedlaethol a rhyngwladol a chorstiroedd mewndirol.

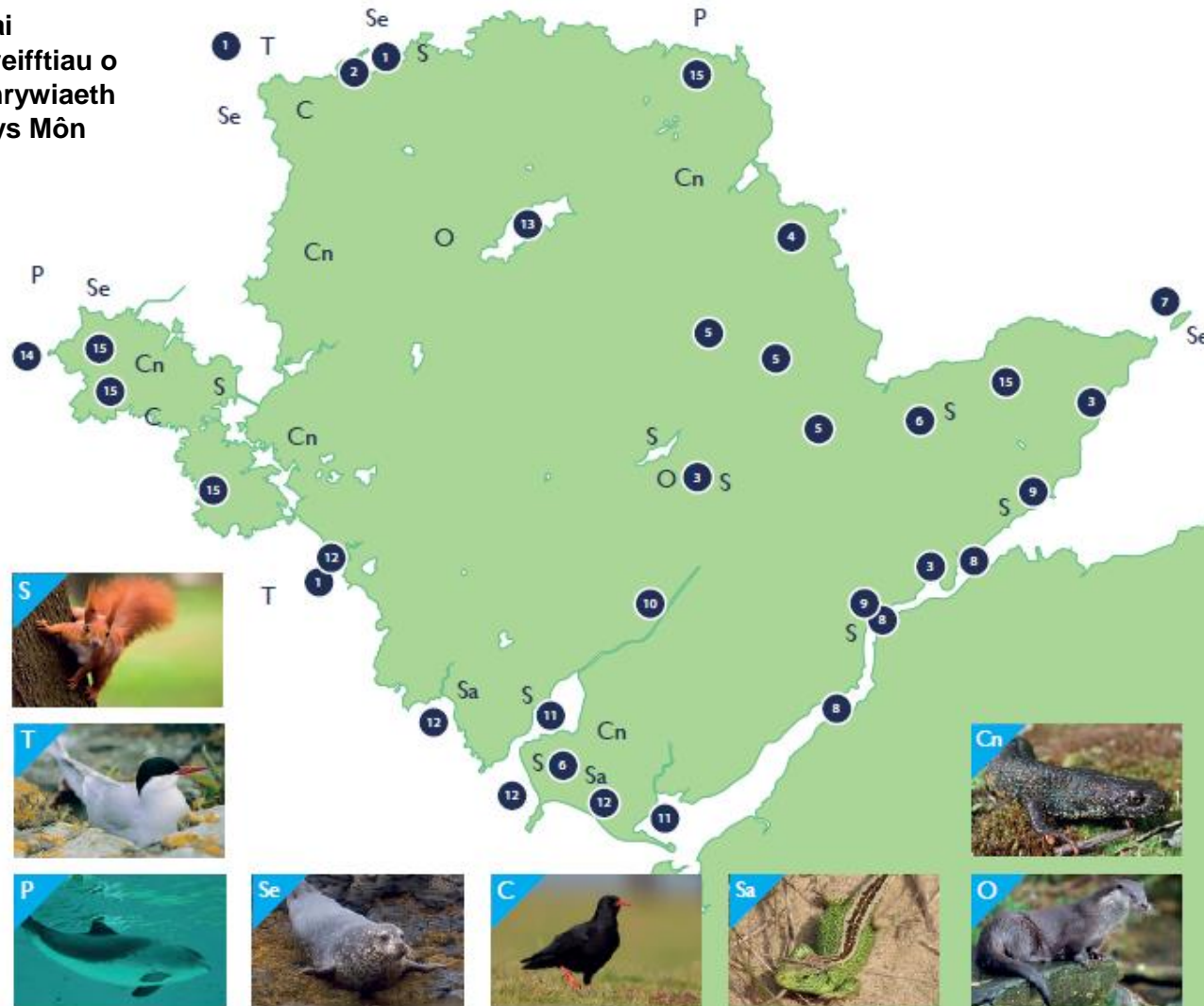
Mae corstiroedd ar Ynys Môn yn isel mewn maetholion, sy'n arwain at ystod ehangach o blanhigion o'i gymharu â chorstiroedd sy'n ferw o faetholion. Y corstiroedd calchaid prin (llawn calch) [7] yw'r ail fwyaf o ran eu harwynebedd ym Mhrydain ac maent yn gartref i fywyd gwylt sydd wedi mynd yn brinnach yn sgil colli mwy a mwy o'r cynefin hwn dros y blynyddoedd.

Ymhlith y rhywogaethau a welir yn y cynefin hwn mae'r gorsfrwynen ddu, tegeirianau amrywiol, planhigion prfysol, gweision y neidr a gloynnod byw. Yn ogystal, gellir gweld gelod meddyginiaethol prin sy'n sugno gwaed, yn ogystal â madfallod, brogaod, llyffantod a llawer o adar, gan gynnwys telor y gwair sydd bellach yn aderyn prin.

Yn hanesyddol roedd y gwlyptiroedd hyn yn ymestyn o Falltraeth i Lugwy, ond heddiw maent wedi'u canoli ar safleoedd allweddol [Cors Goch](#) [6], [Cors Erddeiniog](#) Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol a [Chors Bodeillio](#).

Isod: 6 (chwith) a 7 (dde)

4. Rhai Enghreifftiau o Fioamrywiaeth ar Ynys Môn

Map Key

- 1 Tern Breeding Sites - Skerries, Cemlyn, Ynys Feurig
- 2 Rare Salt Lagoon - Cemlyn
- 3 Local Nature Reserve Woodland - Aberlleiniog, Dingle, Menai Bridge
- 4 Limestone Pavement - Din Lligwy
- 5 Anglesey FENS - Cors Goch, Cors Erddeiniog, Cors Bodeilio
- 6 Red Squirrels - Pentraeth, Newborough Forest, Lyn Cefni Woods, Bodorgan
- 7 Seals & Sea Birds - Puffin Island
- 8 Rare Sea Life and Tidal Flow - Menai Straits
- 9 Woodland - Menai Straits (Land)
- 10 Breeding Birds - Malltraeth Marsh
- 11 Salt Marsh - Newborough, National Nature Reserve
- 12 Sand Dunes - Aberfraw, Newborough, Rhosneigr
- 13 Breeding Swans - Llyn Alaw
- 14 Sea Bird Breeding Site - South Stack (RSPB)
- 15 Coastal Heathland - Ynys Cybi, Amlwch, Llanddona

Species

S	Red Squirrel	C	Cough
T	Tern	Sa	Sand Lizard
P	Porpoise	O	Otter
Se	Seal	Cn	Crested Newt

Some Examples of Biodiversity on Anglesey

5. Dyletswyddau Cyfreithiol y Cyngor Sir

Yn unol â Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 (Adran 6) mae'n ofynnol i bob corff cyhoeddus yng Nghymru :

- Cynnal a gwella bioamrywiaeth wrth gyflawni eu cyfrifoldebau a, thrwy wneud hynny, hyrwyddo gwytnwch ecosystemau;
- Arddangos dull ecosystem trwy ddilyn yr egwyddorion a nodir yn y Ddeddf;
- Paratoi a chyhoeddi cynllun yn amlinellu sut maent yn bwriadu cyflawni'r ddyletswydd;
- Cyhoeddi adroddiad, bob tair blynedd (o 2019), ar y camau y maent wedi'u cymryd i gyflawni'r ddyletswydd hon.

Beth mae hyn yn ei olygu? Mae'r gofyn hwn yn golygu bod angen i'r Cyngor Sir ystyried effaith ei holl weithgareddau a'r berthynas â'r amgylchedd naturiol. Ei nod yw cadw ac, os oes modd, gwella bywyd gwylt yn y safleoedd y mae'n berchen arnynt ac y mae'n gweithio gyda nhw, gan ystyried hyn i gyd mewn perthynas â'r bywyd gwylt sydd yn yr ardaloedd cyfagos.

Nod dyletswydd a6 yw sicrhau bod ystyried bioamrywiaeth yn dod yn rhan annatod o'r penderfyniadau a'r camau y mae awdurdodau cyhoeddus yn eu cymryd mewn perthynas â Chymru.

Gellir gweld dolenni i Gynlluniau a Strategaethau sy'n ymwneud ag Ynys Môn yn **Atodiad C**.

6. Gweithredoedd Bioamrywiaeth Cyngor Sir Ynys Môn (2019-2022)

Yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol mae'n rhaid i bob corff cyhoeddus yng Nghymru sicrhau datblygu cynaliadwy a rhaid gwneud hyn trwy arddangos y pum ffordd o weithio. Mae'r camau a nodir yn y tabl isod yn dangos sut mae'r Cyngor yn bwriadu cyflawni'r amcanion a nodir yn y Cynllun hwn, gan gydymffurfio â'r ddyletswydd i ddangos y pum ffordd o weithio ar yr un pryd, sef:

- Meddwl am y tymor hir
- Atal
- Integreiddio
- Cydweithio a
- Cynnwys

Cynllun Bioamrywiaeth Amcan 1		Ymgysylltu a chynorthwyo cyfranogiad a dealltwriaeth i wreiddio ystyriaethau bioamrywiaeth o fewn y broses penderfyniadau ar bob lefel						
Rhif	Gweithredu	Arweinydd	Gwasanaeth(au)	Blwyddyn			Mesur Perfformiad	Canlyniad
				2020	2021	2022		
1.1	Sicrhau bod gwaith ystyried bioamrywiaeth wedi'i wreiddio wrth lunio polisiau a gwneud penderfyniadau, a hynny trwy'r Cyngor i gyd.	Prif Weithredwr	Pawb	✓	✓	✓	Cyfeirio at ystyried y ddyletswydd bioamrywiaeth mewn dogfennau a chynlluniau polisi corfforaethol a Gwasanaeth perthnasol	Gweithio tuag at gyflawni nod Cymru Gydnerth a osodwyd yn Neddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol
1.2	Ailgychwyn Fforwm Bywyd Gwyllt Ynys Môn fel y Bartneriaeth Natur Leol a sicrhau bod perthynas gref rhwng y Bartneriaeth hon a gwasanaethau'r Cyngor	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	✓	✓	✓	Cyfarfodydd rheolaidd o'r Bartneriaeth Natur Leol	
1.3	Diwygio Amcan 3 Cynllun y Cyngor, sy'n cyfeirio at ddiogelu'r amgylchedd naturiol fel ei fod yn cynnwys cymal penodol i gynnal a gwella bioamrywiaeth	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Pawb	✓	✓	✓	Diwygio Cynllun y Cyngor yn briodol	
1.3	Mabwysiadu Cynllun Bioamrywiaeth Corfforaethol i gyflawni'r ddyletswydd gwytnwch bioamrywiaeth ac ecosystemau	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Pawb	✓			Pwyllgor Gwaith yn mabwysiadu'r Cynllun	

1.4	Cyhoeddi adroddiad ar sut y bodlonir gweithredoedd a nodir yn y Cynllun Bioamrywiaeth neu sut mae gweithio tuag atynt	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Pawb	✓		✓	Cyhoeddi'r adroddiad	
1.5	Ymgysylltu â Phenaethiaid Gwasanaethau i nodi'r gofynion yn y Ddyletswydd Bioamrywiaeth	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Pawb	✓			Camau gweithredu priodol wedi'u cynnwys yn y Cynlluniau Cyflawni Gwasanaeth	Cynnwys meini prawf llwyddiant, sy'n gysylltiedig â bioamrywiaeth, mewn Cynlluniau Cyflawni Gwasanaeth
1.6	Asesu dogfennau polisi perthnasol ar gyfer cynnwys cyfeiriadau bioamrywiaeth ac awgrymu diwygiadau lle bo angen	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Pawb	✓	✓	✓	Diwygiwyd dogfennau polisi (lle bo angen) i gynnwys cyfeiriad at gynnal a gwella bioamrywiaeth	
1.7	Cysylltu manteision bioamrywiaeth â'r Strategaeth Newid Hinsawdd, yr agenda datgarboneiddio a rhaglenni lleihau / ailgylchu gwastraff	Dirprwy Brif Weithredwr; Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo)	Pawb	✓	✓	✓	Llai o allyriadau carbon; Cyfradd ailgylchu uwch / llai o safleoedd tirlenwi i leihau allyriadau; Mwy o blannu coed / glasu'r amgylchedd	Cael effaith ar newid ymddygiad
Cynllun Bioamrywiaeth Amcan 2		Diogelu rhywogaethau a chynefinoedd o'r pwys mwyaf a gwella'r rheolaeth ohonynt						
	Gweithredu	Arweinydd	Gwasanaeth(au)	Blwyddyn			Mesur Perfformiad	Canlyniad
				2020	2021	2022		
2.1	Gwneud cytundeb lefel gwasanaeth gyda Chanolfan Cofnodion Amgylcheddol Lleol Cofnod	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	✓			Cytundeb Lefel Gwasanaeth yn ei le	Sicrhau'r dystiolaeth orau a chyfredol i lywio gwaith ffurfio polisi cynllun datblygu a phenderfyniadau rheoli datblygu

2.2	Rhoi pwys sylweddol ar absenoldeb bioamrywiaeth mewn ceisiadau cynllunio.	Rheolwr Rheoli Datblygu	Swyddogaeth Cynllunio	✓	✓	✓	Data monitro dangosyddion perfformiad allweddol	Sicrhau bod bwriadau i ddatblygu tir yn ystyried bioamrywiaeth a gwynnwch ecosystemau'n gynnar.
2.3	Cydymffurfio ag amodau cynllunio / rhwymedigaethau cynllunio perthnasol sy'n gofyn am wella bioamrywiaeth mewn cynlluniau a ganiatawyd i ddatblygu tir	Rheolwr Gorfodaeth Cynllunio	Swyddogaeth Cynllunio	✓	✓	✓	Data monitro dangosyddion perfformiad allweddol	
2.4	Rhoi cyngor ar faterion yn ymwneud â bioamrywiaeth pan ymgynghorir â nhw ar geisiadau	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Pawb	✓	✓	✓	Data monitro dangosyddion perfformiad allweddol	Codi ymwybyddiaeth ynghylch deddfwriaeth amgylcheddol
Cynllun Bioamrywiaeth Amcan 3		Cynyddu gwynnwch ein hamgylchedd naturiol trwy adfer cynefinoedd sydd wedi dirywio a chreu cynefinoedd						
	Gweithredu	Arweinydd	Gwasanaeth(au)	Blwyddyn			Mesur Perfformiad	Canlyniad
				2020	2021	2022		
3.1	Cynnwys gwelliannau bioamrywiaeth yng nghynlluniau newydd CSYM. Er enghraifft: plannu coed a mannau bywyd gwylt ar gyfer ysgolion newydd. Creu cynefinoedd mewn prosiectau newydd megis	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo; Addysg	✓	✓	✓	Sylwi ar gynnydd canrannol y coed a blannwyd, cynefinoedd newydd sydd wedi'u creu ac ati.	Creu, cynnal a gwella cynefin

	pyllau, gwlyptir, plannu coed newydd.							
3.2	Amddiffyn a gwella ymylon lle ceir blodau gwyllt	Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo)	Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo;	✓	✓	✓	Sicrhau fod pob ymyl lle ceir blodau gwyllt wedi'i nodi'n glir i dorwyr ymylon a bod y map gwarchod ymylon priffyrdd yn gyfredol.	
3.3	Plannu coed newydd yn sgil y clefyd sy'n taro'r Onnen	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Swyddogaeth cynllunio	✓	✓	✓	Cynnydd yn nifer y coed o ganlyniad i blannu rhai newydd ar ôl cael gwared â choed sydd wedi'u heintio, wedi marw neu yn marw	
3.4	Ei gwneud yn ofynnol cynnal / gosod gwrych newydd mewn cynlluniau datblygu a chymryd camau gorfodi os cânt eu symud heb ganiatâd	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Swyddogaeth cynllunio	✓	✓	✓	Cyfyngu ar wrychoedd brodorol a gollir ac ailblannu lle bo angen	
3.5	Cymryd camau angenrheidiol i sicrhau fod afonydd a dyfrffyrdd yn lân	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Swyddogaethau Cynllunio, Iechyd yr Amgylchedd a Chyrchfan	✓	✓	✓	Mwy o fioamrywiaeth mewn afonydd a dyfrffyrdd ac yn gyfagos iddynt; gwell ansawdd dŵr ymdrochi	
3.6	Annog swyddogion i ystyried effeithiau a bioamrywiaeth a'u lliniaru, e.e. plannu rhywogaethau brodorol yn lle coed os oes angen cael gwared â nhw	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Pawb	✓	✓	✓	Gwell ansawdd cynefin / cynnydd yn y cynefin sydd ar gael o ganlyniad i ddatblygu stad y Cyngor	Cynnal a gwella bioamrywiaeth ar stad Cyngor CSYM

3.7	Cynllun Mabwysiadu Coed	Dirprwy Brif Weithredwr	Swyddogaeth cynllunio	✓			Pwyllgor Gwaith yn mabwysiadu'r Cynllun	
3.8	Nodi cyfleoedd i greu / gwella cynefinoedd stad y Cyngor	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Swyddogaeth cynllunio / Swyddogaeth Eiddo	✓	✓	✓	Cyflwyno cynllun i hawlio cyllid "Glasu Stad y Cyngor" Llywodraeth Cymru	
3.9	Ymgysylltu â grwpiau Gwirfoddoli i fanteisio ar gyfleoedd i hyrwyddo bioamrywiaeth a nodi cyfleoedd posibl i weithio'n gydweithredol	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Swyddogaethau Cynllunio a Chyrchfan	✓	✓	✓	Cyfarfodydd rheolaidd o'r Bartneriaeth Natur Leol; Derbyn cyllid grant fel bod modd cyflwyno cynlluniau adfer cynefinoedd	Adfer cynefin sydd wedi dirywio
Cynllun Bioamrywiaeth Amcan 4		Mynd i'r afael â phwysau allweddol ar rywogaethau a chynefinoedd						
	Gweithredu	Arweinydd	Gwasanaeth(au)	Blwyddyn			Mesur Perfformiad	Canlyniad
				2020	2021	2022		
4.1	Sicrhau bod bwriadau datblygu'n gwneud y defnydd gorau o dir sydd eisoes wedi'i ddatblygu	Rheolwr Rheoli Datblygu	Swyddogaeth cynllunio	✓	✓	✓	Data monitro dangosyddion perfformiad allweddol	Diogelu gwaith datblygu a threfoli sy'n lleihau'r galw am safleoedd tir glas ac yn ymgorffori bwriadau i wella bioamrywiaeth
4.2	Sicrhau bod cynigion datblygu'n cynnwys darpariaethau ar gyfer gwella bioamrywiaeth lle bo hynny'n briodol	Rheolwr Rheoli Datblygu	Swyddogaeth cynllunio	✓	✓	✓	Data monitro dangosyddion perfformiad allweddol	
4.3	Paratoi Cynllun i roi sylw i newid hinsawdd a galluogi'r Cyngor Sir a'r Ynys i addasu i fywyd mewn hinsawdd sy'n newid	Dirprwy Brif Weithredwr	Pawb	✓			Pwyllgor Gwaith / Cyngor Llawn yn mabwysiadu'r Cynllun Newid Hinsawdd	Rhoi sylw cadarnhaol i newid hinsawdd a chynhesu byd-eang

4.4	Parhau i hyrwyddo gwaith lleihau gwastraff ac ychwanegu at fentrau ailgylchu llwyddiannus y Cyngor	Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo)	Swyddogaeth Rheoli Gwastraff	✓	✓	✓	Llai o dunelli o wastraff i'w dirlenwi a mwy o ailgylchu gwastraff trefol	
4.5	Cynyddu fflyd y ceir trydan canolog a blaenoriaethu eu defnyddio dros gerbydau personol pan fyddant ar fusnes y Cyngor	Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo)	Pawb	✓	✓	✓	Mwy o gerbydau trydan	
4.6	Gwireddu cyfleoedd ar gyfer llwybrau teithio a ddefnyddir, yn enwedig o ran cyn-goridorau trafniadaeth	Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo)	Swyddogaeth Priffyrdd	✓	✓	✓	Hyd llwybr teithio a ddefnyddir yn hwy	
4.7	Cefnogi prosiectau / mentrau yr ymgwymerwyd â nhw i sicrhau y gwneir i ffwrdd â rhywogaethau ymledol nad ydynt yn frodorol e.e. prosiectau y mae'r Swyddogaeth Cefn Gwlad a'u partneriaid yn eu goruchwyllo	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Swyddogaethau Cynllunio a Chyrchfan	✓	✓	✓	Derbyn yr arian grant fel bod modd rhoi cynlluniau ar waith i leihau nifer y rhywogaethau ymledol nad ydynt yn frodorol	Lleihau nifer y rhywogaethau ymledol nad ydynt yn frodorol
4.8	Annog defnyddio cerrig mân eilaidd/ wedi'u hailgylchu dros ddeunydd sylfaenol lle bo hynny'n briodol wrth ddatblygu	Rheolwr Gwasanaeth Cynllunio Mwynau a Gwastraff Gogledd Cymru	Gwasanaeth Cynllunio Mwynau a Gwastraff Gogledd Cymru	✓	✓	✓	Gostyngiad yn nhunelli'r gwastraff anadweithiol i'w dirlenwi / cynnydd mewn cerrig mân eilaidd a werthir	Lleihau'r camfanteisio ar adnoddau naturiol a faint o'r amgylchedd fydd yn dirywio.

Cynllun Bioamrywiaeth Amcan 5		Gwella ein sylfaen tystiolaeth, ein dealltwriaeth a'n gwaith monitro						
	Gweithredu	Arweinydd	Gwasanaeth(au)	Blwyddyn			Mesur Perfformiad	Canlyniad
				2020	2021	2022		
5.1	Paratoi a chylchredeg bwletin / cylchlythyr electronig yn tynnu sylw at feysydd perthnasol ar gyfer cydymffurfio â chyfraith bywyd gwyllt (holl aelodau a staff etholedig CSYM). Adolygu'r bwletin yn rheolaidd a'i ddiweddarau lle bo angen	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Swyddogaeth cynllunio	✓	✓	✓	Cylchredeg bwletin / cylchlythyr i'r holl aelodau a staff	Codi ymwybyddiaeth bioamrywiaeth ymhlith staff CSYM ac aelodau etholedig
5.2	Cyflwyno hyfforddiant bioamrywiaeth priodol i swyddogion perthnasol ac aelodau etholedig	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Swyddogaeth cynllunio	✓	✓	✓	Ffigurau presenoldeb ar gyfer digwyddiadau hyfforddi perthnasol	
5.3	Cynnal archwiliad bioamrywiaeth o adeiladau a daliadau tir CSYM	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol / Rheolwr Cyfatebol yn y Swyddogaeth Eiddo	Swyddogaethau Cynllunio ac Eiddo	✓			Cwblhau archwiliad	Gwell dealltwriaeth o fioamrywiaeth ar eiddo CSYM a nodi cyfleoedd i amddiffyn a gwella bioamrywiaeth leol
5.4	Opsiwn i dargedu ardaloedd amlwg a enillwyd yn hytrach na gweithredu dull cyffredinol, e.e. lle gellid gosod blychau ystlumod a blychau nythu ar adeiladau CSYM.	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol / Rheolwr Cyfatebol yn y Swyddogaeth Eiddo	Swyddogaethau Cynllunio ac Eiddo	✓			Camau a gymerwyd i osod "seilwaith" sy'n gwella bioamrywiaeth	

Cynllun Bioamrywiaeth Amcan 6		Sefydlu fframwaith llywodraethu a chefnogaeth ar gyfer cyflawni						
	Gweithredu	Arweinydd	Gwasanaeth(au)	Blwyddyn			Mesur Perfformiad	Canlyniad
				2020	2021	2022		
6.1	Sefydlu grŵp swyddogion rhyng-wasanaeth sydd â chyfrifoldebau i fonitro cynnydd gweithredoedd y Cynllun a chydlynŷr swyddogaeth adrodd.	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Pawb	✓			Cysondeb cyfarfodydd a chynhyrchu adroddiad(au)	Cyngor gwybodus a all gyflawni ei ddyletswydd a6 a hyrwyddo adferiad bioamrywiaeth a gwytnwch ecosystem
6.2	Ymgymryd â rhaglen o ddiweddariadau briffio rheolaidd (bob chwarter o leiaf) gyda'r Deiliad Portffolio Amgylcheddol / Hyrwyddwr Bioamrywiaeth	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Swyddogaeth cynllunio	✓	✓	✓	Cysondeb cyfarfodydd gyda'r Deiliad Portffolio	
6.3	Sicrhau mwy o gydweithredu rhwng CSYM a sefydliadau / partneriaethau perthnasol er mwyn gwella'r cydweithredu ar faterion bioamrywiaeth	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Swyddogaeth cynllunio	✓	✓	✓	Sicrhau cyllid grant i gyflogi Swyddog Bywyd Gwyllt Lleol ac ariannu prosiectau bioamrywiaeth lleol trwy'r Bartneriaeth Natur Leol	
6.4	Archwilio cyfleoedd i dîm caffael CSYM gynnwys bioamrywiaeth mewn ystyriaethau caffael e.e. defnyddio cynhyrchion pren o ffynonellau cynaliadwy a defnyddio compost heb fawn.	Swyddogaeth Caffael	Pawb	✓	✓	✓	Symud i system gaffael sy'n cynnwys cynnal a gwella bioamrywiaeth wrth ddod o hyd i ddeunyddiau	

7. Monitro ac Adrodd

Bydd gwaith monitro cynnydd mewn perthynas â'r gweithredoedd yn parhau dros dymor y Cynllun ac, o gofio'r ystod o gamau a gynigir, bydd yn cynnwys adborth gan holl Wasanaethau'r Cyngor Sir y mae'r gweithredoedd yn berthnasol iddynt. Wrth fonitro'n rheolaidd ceir hyblygrwydd o ran rhoi sylw i flaenoriaethau sy'n newid neu fodloni diffygion yn y Cynllun a, thrwy hynny, ei gwneud yn ddogfen ddeinamig a rhagweithiol.

Yn fewnol, byddir yn adrodd i'r fforwm priodol (Cyngor Llawn, y Pwyllgor Gwaith ac ati) ar gynnydd o ran cwrdd â chamau gweithredu a gynlluniwyd ac yn sefydlu grŵp swyddogion rhyng-wasanaeth i gydlynu'r swyddogaeth adrodd. Yn allanol, rhaid i'r Cyngor baratoi Adroddiad ar sut mae'n bodloni'r ddyletswydd a6 bob tair mlynedd o 2019 ymlaen.

DRAFT

Atodiad A – Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru)

Cyflwynwyd Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) gyda'r nod o wella lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru.

Mae'r Ddeddf yn annog cyrff cyhoeddus i gynllunio yn y tymor hwy, gan weithio mewn ffordd fwy cynaliadwy, gan ystyried yr effaith bosibl ar genedlaethau Cymru yn y dyfodol wrth wneud penderfyniadau.

Rhaid i gyrff cyhoeddus gynnal y priif gamau wrth ddatblygu'n gynaliadwy:

- a) Gosod a chyhoeddi amcanion ("amcanion llesiant") sydd wedi'u cynllunio i gynyddu'r hyn a wneir i gyflawni pob nod llesiant, a
- b) Cymryd pob cam rhesymol (wrth gyflawni ei swyddogaethau) i gwrdd â'r nodau hynny.

Sefydlwyd saith nod llesiant er mwyn sicrhau bod pob corff cyhoeddus yng Nghymru'n gweithio tuag at yr un weledigaeth,.

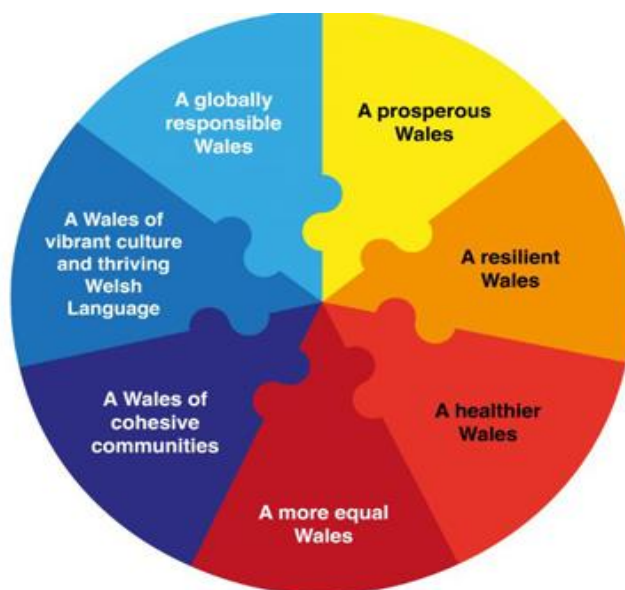
Nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

- Mae bioamrywiaeth i'w weld yn helaeth yn saith nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, yn bennaf:

1) Cymru Gydnerth - cenedl sy'n cynnal ac yn gwella amgylchedd naturiol bioamrywiol gydag ecosystemau gweithredu iach sy'n cefnogi gwytnwch cymdeithasol, economaidd ac ecolegol a'r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).

Mae bioamrywiaeth hefyd yn rhan o'r nodau Llesiant eraill:

- 1) Cymru iachach;
- 2) Cymru sy'n fwy cyfartal;
- 3) Cymru o gymunedau cydlynus;
- 4) Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn fynnu;
- 5) Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang;
- 6) Cymru lewyrchus.

Atodiad B – Cynllun Adfer Natur Cymru

Nod y Cynllun Adfer Natur Cymru yw rhoi sylw i achosion sylfaenol colli bioamrywiaeth trwy:

- Rhoi natur wrth galon gwneud penderfyniadau;
- Cynyddu gwytnwch yr amgylchedd naturiol;
- Cymryd camau penodol ar gyfer cynefinoedd a rhywogaethau.

Mae'n nodi sut bydd Cymru'n cyflawni ymrwymïadau Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Amrywiaeth Fiolegol a Strategaeth Bioamrywiaeth yr Undeb Ewropeaidd i atal y dirywiad yn ein bioamrywiaeth erbyn 2020 ac yna gwrthdroi'r dirywiad hwnnw.

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi Cynllun Adfer Natur Cymru, sy'n nodi chwe amcan i wrthdroi dirywiad bioamrywiaeth i roi sylw i ymrwymïadau'r Confensiwn ar Amrywiaeth Fiolegol. Mae rhestr o'r amcanion hyn i'w gweld yn y tabl isod.

Gellir gweld y Cynllun Adfer Natur llawn trwy ddilyn y ddolen hon -

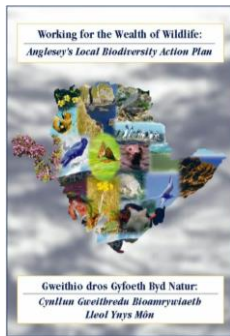
<https://gov.wales/docs/desh/publications/160225-nature-recovery-plan-part-1-en.pdf>

Rhif yr Amcan.	Amcanion y Cynllun Adfer Natur
1	Ymgysylltu a chynorthwyo cyfranogiad a dealltwriaeth i wreiddio bioamrywiaeth wrth wneud penderfyniadau ar bob lefel
2	Diogelu rhywogaethau a chynefinoedd o'r pwys mwyaf a gwella'r rheolaeth ohonynt
3	Cynyddu gwytnwch ein hamgylchedd naturiol trwy adfer cynefinoedd sydd wedi dirywio a chreu cynefinoedd
4	Mynd i'r afael â phwysau allweddol ar rywogaethau a chynefinoedd
5	Gwella ein tystiolaeth, ein dealltwriaeth a'n gwaith monitro
6	Sefydlu fframwaith llywodraethu a chefnogaeth ar gyfer cyflawni

Atodiad C: Dolenni i Gynlluniau a Strategaethau

Cynllun / Strategaeth	Adran Berthnasol
<p>Cyngor Sir Ynys Môn - Cynllun Corfforaethol</p> <p>Isle of Anglesey County Council Plan 2017 - 2022</p>	<p>Amcan 3 - 'Gweithio mewn partneriaeth â'n cymunedau i sicrhau eu bod yn gallu ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau wrth amddiffyn ein hamgylchedd naturiol.'</p> <p>http://www.anglesey.gov.uk/Journals/e/b/q/2017---2022-Plan.pdf</p>
<p>Cynllun Llesiant Gwynedd a Môn</p> <p>GWYNEDD & ANGLESEY WELL-BEING PLAN 2019</p>	<p>Amcan 2 - 'Pwysigrwydd gwarchod yr amgylchedd naturiol.'</p> <p>Amcan 5 - 'Hyrwyddo'r defnydd a wneir o adnoddau naturiol i wella iechyd a lles yn y tymor hir.'</p> <p>https://www.llesiantgwyneddamon.org/en/</p>
<p>Datganiad Ardal Gogledd-orllewin Cymru</p> 	<p>Themâu Gogledd-orllewin Cymru:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ffyrdd o Weithio; • Argyfwng Hinsawdd a Natur; • Ailgysylltu Pobl â Natur; • Annog Economi Cynaliadwy; • Cefnogi Gwaith Rheoli Tir Cynaliadwy; a • Cyfleoedd ar gyfer Ecosystemau Gwydn. <p>https://naturalresources.wales/about-us/area-statements/north-west-wales-area-statement/?lang=en</p>
<p>Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd</p> <p>Anglesey and Gwynedd Joint Local Development Plan 2011 - 2025 Written Statement 11 July 2017</p>	<p>Rheoli Twf a Datblygiad: Byw'n Gynaliadwy - 'Gwarchod a gwella ansawdd yr amgylchedd naturiol, ei dirweddau a'i asedau bioamrywiaeth, gan gynnwys eu deall a'u gwerthfawrogi am y cyfraniad cymdeithasol ac economaidd a wnânt yn unol â Pholisi Strategol PS 19.'</p> <p>http://www.anglesey.gov.uk/planning-and-waste/planning-policy/joint-local-development-plan-anglesey-and-gwynedd/</p>
<p>Rheoleiddio a Datblygu Economaidd - Cynllun Cyflawni Gwasanaethau</p> <p>Cynllun Darparu Gwasanaeth 2018-19 Service Delivery Plan 2018-19</p>	<p>Blaenoriaeth Datblygu - 'Gofalu am waith datblygu tir ac adeiladau a'r defnydd a wneir ohonynt a'i reoli o fewn fframwaith polisi cadarn i gefnogi'r economi, cynnal cymunedau cynaliadwy a diogelu'r amgylchedd'</p> <p>Gweithredu Allweddol - 'Cynnal ansawdd a hynodrwydd yr amgylchedd adeiledig a naturiol (adeiladau, cadwraeth, tirwedd ac ecoleg)'</p>

Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol

Mae'r ddogfen gyfan yn berthnasol, er ei bod wedi dyddio rhywfaint mewn manau (fe'i cyhoeddwyd yn 2002/03). Mae Cynefinoedd a Rhywogaethau â blaenoriaeth leol yn berthnasol iawn i ystyriaethau ar gyfer gweithredu ar yr ynys - gweler Atodiad D y ddogfen bresennol.

DRAFT

Atodiad D - Cynefinoedd a Rhywogaethau â Blaenoriaeth Leol

Cynefinoedd a Rhywogaethau Allweddol a Nodwyd at Ddibenion Cadwraeth.

Mae rhestrau cynefinoedd a rhywogaethau o'r pwys mwyaf ar gyfer cynnal a gwella bioamrywiaeth yng Nghymru i'w gweld dan Adran 7 Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 ar y ddolen we a ganlyn:

<https://www.biodiversitywales.org.uk/Environment-Wales-Act>

Nid yw'r cynllun presennol yn disodli Cynllun Bioamrywiaeth Leol Ynys Môn a gyhoeddwyd yn 2002 (gydag ychwanegiadau yn 2003). Er bod gwahanol rannau o'r cynllun hwn bellach wedi dyddio, mae'r rhestrau o **Gynefinoedd a Rhywogaethau â Blaenoriaeth Leol** yn dal i fod yn berthnasol iawn ar gyfer cadwraeth ar yr ynys. Rhoddir y rhain isod. Mae mwy o wybodaeth am Gynllun Bioamrywiaeth Leol Ynys Môn ar gael yn

<https://www.anglesey.gov.uk/en/Residents/Countryside/Biodiversity/What-are-we-doing-to-help-biodiversity-on-Anglesey.aspx>

RHYWOGAETHAU	CYNEFINOEDD
YSTLUM LLEIAF	Coetir Llydanddail
GWIWER GOCH	Coetwrychoedd Hynafol
LLYGODEN DDŴR	Rhostir yr Iseldir a'r Arfordir
DYFRGI	Cors Pori'r Gorfildir a'r Arfordir
LLAMHIDYDD YR HARBWR	Twyni Tywod
ADERYN Y BWN Y FRON FRAITH	Lagynau Hallt Arfordirol
MADFALL GRIBOG FAWR	Cynefinoedd mewn Afonydd a Nentydd
TAFOLEN Y TWYNI	Pyllau
PETAL-LYS	Traethau Tywodlyd
BRÂN GOESGOCH	Clogwyni Môr a Thraethau Caregog
YSGYFARNOG BROWN	Ymylon Fyrdd sy'n Llawn Blodau
YSTLUM MWYAF	Gerddi
YSTLUM TRWYN PEDOL LLEIAF	Corslwyni
RHEGEN YR ÎD	Corstiroedd
YR EHEDYDD	Llynnoedd
PETRISEN	Ymylon Caeau
TYLLUAN WEN	Prysgwydd
MURSEN Y DE	Planhigfeydd
BRITH Y GORS	Calchbalmentydd
GELE FEDDYGINIAETHOL	Gwelyau Morwellt
CRAFANC Y FRÂN DDŴR DRIDARN	
MWSOGL PLUOG MAIN GWYRDD	

DRAFT